

PANORAMA ACTUAL DE LA HISTÒRIA DE LA CARTOGRAFIA¹

Conversa amb Eila Campbell i Monique Pelletier

La Cartoteca de Catalunya de l'Institut Cartogràfic de Catalunya va iniciar l'any 1990 un cicle de conferències de periodicitat anual, dedicat a la història de la cartografia. El primer curs fou una introducció general al tema i ha continuat els anys següents amb la cartografia de la Península Ibèrica i la seva extensió al continent americà (1991), i la cartografia italiana (1992)². Per a impartir les lliçons d'aquell primer curs, a més de Montserrat Galera –cap de Secció de la Cartoteca– foren convidades Eila Campbell, professora emèrita de geografia de la Universitat de Londres, i Monique Pelletier, cap del Département des Cartes et Plans de la Bibliothèque Nationale de Paris. La *Revista Catalana de Geografia* va aprofitar l'avinentsa per parlar-hi sobre la situació actual de la història de la cartografia, i de la conversa en va sortir l'entrevista que segueix a continuació. Tot i els dos anys transcorreguts, creiem que manté completament la seva vigència.

Monique Pelletier és arxivista paleògrafa (1960). Conservadora en cap de la Biblioteca Nacional de París (1974), fou nomenada directora del Département des Cartes et Plans de la mateixa institució l'any 1977, càrrec que ocupa actualment. És presidenta de la Commission Histoire de la Cartographie de l'Association Cartographique Internationale (1987), i del Comité Français de Cartographie (1988).

Eila M. Campbell és professora emèrita de geografia de la Universitat de Londres.

També és editora de la prestigiosa revista *Imago Mundi* i cap del Board of Directors of Imago Mundi Ltd. Abans de retirar-se, havia estat professora de geografia del Birkbeck College, Universitat de Londres (des de 1970), i lectora de la mateixa Universitat (des de 1945).

Revista Catalana de Geografia (RCG): Senyora Campbell, pot explicar-nos una mica perquè i com ha investigat en el camp de la història de la cartografia?

Eila Campbell (EC): Em vaig llicenciar en geografia i vaig entrar al departament de geografia de la Universitat de Londres, on vaig arribar a ser cap del departament. El meu interès per la història de la cartografia es remunta al període de la Segona Guerra Mundial, quan era ajudant d'investigació de la professora E.G.R. Taylor. La primera tasca que em va encomanar fou de dibuixar un mapa de la Gran Bretanya a partir de les dades de la *Geographia* de Ptolemeu. No he arribat a entendre mai com la gent del segle XV ho feia amb relativa facilitat, perquè jo ho vaig trobar gairebé impossible. No hi havia prou dades pel que a mi feia! I encara em sorpren més com aconseguien que tingués gairebé sempre la mateixa forma. Després vaig fer la tesi en història de la cartografia, concretament sobre el desenvolupament de l'alfabet cartogràfic, això és, els signes i els símbols. Llavors jo ja treballava a la revista *Imago Mundi*, que en aquell moment editava un exiliat rus, en Leo Bagrow, i jo n'era el corresponding editor per a la Gran Bretanya. Un cop acabada la tesi em van encarregar un treball sobre la *Domesday Geography* del sud d'Anglaterra, i hi vaig treballar més de deu anys, i més tard me'n vaig anar a Nova Zelanda amb un projecte geogràfic que no tenia res a veure amb història de la cartografia. Es tractava d'un estudi sobre els descendents d'uropeus que

s'havien establert en les bosquíries de les zones temperades, com Hokkaido. Quan vaig tornar a Londres vaig donar un curs optatiu sobre història de la cartografia que es limitava al període del Renaixement, i, així, aquesta matèria m'ha absorbit els últims trenta anys. Cal dir que no sempre hi he pogut dedicar el temps que he volgut, ja que havia de donar altres matèries, però, per contra, la història de la cartografia m'ha servit també per a fer història de la identificació europea dels territoris d'ultramar. Realment, si m'hagués de definir, el meu camp d'estudi és massa ampli en el sentit que també m'interessen els temes de navegació. Per exemple, sóc administradora de la *Society for Nautical Research* i vice-presidenta de la *Hakluyt Society*, que tracta de la història dels descobriments. Finalment, cal afegir que durant vint anys vaig donar classes de cartografia moderna, incloent-hi cartografia per ordinador i fotogrametria.

RCG: Seria possible dir que vostè és també una geògrafa històrica?

EC: Sí. De fet, durant deu anys vaig treballar sobre la *Domesday Geography*, i gosaria dir que estic més familiaritzada amb la geografia del segle XI del sud-est d'Anglaterra que amb la de l'any 1990.

RGC: Ens podria esmentar alguns geògrafs o cartògrafs importants per a la seva formació professional o acadèmica?

EC: Dels que ja són morts, cal destacar a la Gran Bretanya E.G.R. Taylor i J.N.L. Baker, d'Oxford, G.R. Crone, que durant molts anys fou bibliotecari de la *Royal Geographical Society*, o Peter Skelton. També hi havia George Fordham, que va fer un gran treball i es diu que va introduir el tema de la cartobibliografia. Crec que la majoria de gent que s'ha dedicat a la història de la cartografia a la Gran Bretanya s'han format o bé en el camp de la història

Notes:

1. L'entrevista va ser realitzada per la redacció de la Revista i de la configuració se'n va encarregar M.C. Montaner i García.
2. De cada un dels cursos, l'Institut Cartogràfic de Catalunya ha publicat un llibre dins la seva col·lecció "Monografies".

o bé en el de la geografia. De la gent d'avui en dia em vé al cap Catherine Delano Smith, que és geògrafa; Hellen Wallis, que també és geògrafa; Toni Campbell, que és historiador-antropòleg, o Paul Harvey, que és historiador. D'altra banda, hi ha un cristallògraf, McKay, que escriu sobre cartografia coreana. Un fenomen actual és que tothom es pensa que pot escriure sobre història de la cartografia i alguns fan treballs bons encara que no hagin estudiat mai ni història ni geografia, però no n'estic segura que hi sortim guanyant. Em sembla que tot i que la presència de gent d'altres disciplines pot enfortir aquesta matèria, també pot debilitar-la. Estic molt sorpresa, perquè si agafes la gent que participa en aquest camp, un bon nombre no saben res de —anava a dir cartografia moderna— i realment no saben gairebé res de cartografia. També cal assenyalar que la història de la cartografia està canviant i s'està diversificant. Crec que d'alguna manera s'està tornant més complexa pel fet del propi desenvolupament de la cartografia moderna, com es pot veure a través de la International Cartographic Association, fundada a Estocolm l'any 1960. Hi ha una obra, de la qual ha sortit el primer volum, *The History of Cartography*³, en la qual es dona una definició de mapa molt àmplia perquè —espero no haverlos interpretat malament— inclouen tot el que sigui una imatge visual de relacions espacials. Per tant, ara es pot remuntar la història de la cartografia fins als pobles prehistòrics, a les pintures rupestres, etcètera. A partir d'aquí, la gamma de temes d'investigació és molt gran: es pot parlar de la història econòmica de la producció de mapes, la història social dels mapes i molts d'altres aspectes. De fet, es porten al passat temes tractats pels cartògrafs d'avui dia, com els mapes mentals i la seva interpretació.

RCG: De totes les seves publicacions, quina o quines creu que són les més importants o les més significatives?

EC: Crec que la publicació més significativa és realment la *Domesday Geography del sud-est d'Anglaterra*⁴, perquè és una obra que conté molta informació i va contribuir al coneixement d'una manera fonamental.

RCG: I és cartografia o geografia històrica?

EC: És una bona pregunta! Podríem dir que és geografia històrica, malgrat que algú diria que és cartografia. Jo no la situaria en la història de la cartografia, encara que els mapes que conté pertanyen a la cartografia històrica perquè són mapes fets en un moment donat i referits a un període passat.

RCG: La seva tesi no es va arribar a publicar?

EC: No. Va ser un intent d'estudiar el desenvolupament dels símbols cartogràfics, però era una tasca massa ambiciosa. En molts aspectes fou precursora de l'obra *Cartographical Innovations*⁵.

RCG: I vostè, senyora Pelletier, com va arribar a la història de la cartografia?

Monique Pelletier (MP): Jo sóc historiadora de formació i vaig estudiar història de les institucions. Penso que aquest és un enfoc molt interessant per a la història de la cartografia, sobretot a França, on aquesta disciplina ha estat vinculada a grans institucions: l'exèrcit, l'Acadèmia de Ciències, els enginyers de Ponts i Camins, etc. De fet, he arribat a la història de la cartografia a través del Département des Cartes et Plans de la Biblioteca Nacional de París. Jo vaig començar treballant sobre els globus de Coronelli per a una gran exposició que es va muntar al Centre Pompidou, a París. Vaig intentar de trobar-ne les fonts i d'aquí en va sortir la meua primera publicació. Referent a aquests globus, crec que cada vegada és més evident que es van començar massa aviat, perquè els resultats no es van poder utilitzar en aquell moment i quan es van acabar ja estaven antiquats. És molt interessant de relacionar aquests globus amb l'Acadèmia de Ciències i amb el fet que es va desenvolupar una cartografia sense uns interessos immediats tal com van ser les conquestes colonials per als holandesos o als anglesos. Per a l'època de Lluís XIV la cartografia era una espècie de presa de possessió del món per al seu coneixement en tots els aspectes: costums, animals, llengües, etcètera, i trobo que aquesta investigació per a la grandesa de la ciència sense un profit immediat és força extraordinària i no sé si es dona a d'altres països. Més enda-

vant, em van demanar que fes un seminari a la Sorbona i vaig triar el tema "l'evolució del mapa de França". Aquí vaig començar a treballar el mapa de Cassini, que és, en el fons, un exemple de les diferències que hi ha entre els productes i les necessitats cartogràfiques. Aquest mapa a escala nacional i amb unes divisions geomètriques que no es corresponien a les administratives, no responia a la demanda del moment de mapes provincials. Aquest paral·lelisme entre cartografia nacional i regional és molt important. De fet, la cartografia a nivell d'Estat no va madurar realment fins la Revolució, amb la creació dels departaments. D'aquí que Cassini va publicar una obra en contra de la tradició cartogràfica i que només va interessar les elits, siguin científiques o administratives.

Haig de dir que formo part de la minoria de francesos a qui ens agraden els mapes. Tenim una reunió anual sobre història de la cartografia a França, patrocinada pel Comité Français de Cartographie, que reuneix una setantena de persones, i en l'última reunió, que tractava els segles XVIII i XIX, es va comprovar que l'estat francès era molt fort en cartografia però, per contra, als francesos no els agraden els mapes. Hi ha una mena de contradicció entre una producció molt acurada i força progressista i uns usuaris a qui no els agrada la cartografia. Per la meua funció a la Biblioteca Nacional, d'una banda dirigeixo una col·lecció que és al mateix temps moderna i antiga, i d'una altra, haig d'intentar que als investigadors els agradi la història de la cartografia. També m'encarrego, en part, de la promoció de l'edició cartogràfica francesa. Ara ens estem informatitzant i, gràcies al Minitel, esperem que el públic pugui tenir un accés directe a la documentació publicada a França i disponible en una data determinada. Tot això són tasques diferents —la producció moderna i la seva difusió i la història de la cartografia—, però ambdues són molt importants i força complementàries. Personalment, m'agraden tant l'una com l'altra.

RCG: Es pot dir, doncs, que a França la cartografia no té usuaris?

MP: Penso que els mapes no tenen tots els usuaris que es mereixen. Per exemple,

Notes:

3. *The History of Cartography: Volume One*. Editat per J.B. Harley i David Woodward. Publicacions de la Universitat de Chicago. Chicago, 1987.

4. Campbell, Eila (col·laboradora i editora adjunta

de): *The Domesday Geography of South-east England*. Publicacions de la Universitat de Cambridge. Cambridge, 1962.

5. *Cartographical Innovations: an International*

Handbook of Mapping Terms to 1900. Editat per Hellen M. Wallis i Arthur H. Robinson. Map Collector Publications. International Cartographic Association. Londres, 1987.

Foto 1: Les professores Eila Campbell i Monique Pelletier durant la celebració del primer curs d'Història de la cartografia organitzat per la Cartoteca de l'Institut Cartogràfic de Catalunya i la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1990

(Foto: ICC)

l'Institut Géographique National de França té una producció de molta qualitat i hi ha una voluntat de posar-la a l'abast d'un públic majoritari, però potser encara no s'ha assolit. És clar que hi ha una altra empresa privada del sector relacionada amb les guies turístiques, la Michelin, que té molta sortida, però els mapes de l'IGN s'haurien de conèixer més. Tot i així, darrerament s'ha incrementat molt el seu ús gràcies a l'augment de públic excursionista que utilitza mapes a gran escala. De totes maneres, cal distingir la tasca dels instituts cartogràfics, que són els que dibuixen els mapes de base, de les empreses que a partir d'aquí confeccionen la resta de cartografia. Tornant a la història, aquest és el paper que va tenir el mapa de Cassini, el qual ell mateix va dir clarament que servia de base per a fer altres mapes. És aquí on l'Estat juga un paper fonamental, ja que ha de finançar una empresa difícilment rendible perquè és molt cara. Paradoxalment, a França, el mapa de Cassini ha estat l'únic que no s'ha beneficiat del suport estatal ja que ell mateix en va haver de buscar el finançament.

RCG: El fet que a la Gran Bretanya hi hagi una tradició en geografia històrica,

cosa que no es dona ni a França ni a Espanya, pot ser degut al fet que vostès tenen una obra cabdal de l'època medieval com el Domesday Book?

EC: Probablement. Crec que la situació real fou que, des d'aproximadament el 1945 fins al 1965, la geografia històrica a la Gran Bretanya estava dominada per H.C. Derby i fins en un cert punt ens feien creure que era un privilegi treballar per a ell. Però això volia dir que no tenies llibertat per a endinsar-te en el camp més ampli en el qual ha treballat la nova generació. Era impensable, dels anys quaranta al anys seixanta, fer geografia històrica de la geografia social. La matèria estava molt relacionada amb la terra i, per tant, havies de relacionar les activitats de l'home amb la terra i no amb altres activitats humanes. Això va canviar als anys seixanta cap a la geografia social. De fet, tota la geografia d'entreguerres, tant a Gran Bretanya com a França, es basava en la relació home-terra i no home-home. Actualment, els geògrafs històrics han passat a la que podríem anomenar geografia sociològica històrica i han incorporat períodes més moderns, com pot ser el segle XIX, amb temes com l'impacte de l'arribada dels irlandesos per a la construcció del ferrocarril o la geografia mèdica del segle XIX: epidèmies, etcètera. És un tipus diferent de geografia històrica, ja que si bé encara es refereix al passat, tracta temes molt diferents dels dels anys trenta.

RGC: Senyora Pelletier, quina publica-

ció triaria de tota la seva bibliografia com a més representativa?

MP: Potser la del mapa de Cassini, però encara espero publicar moltes coses. M'agraden molt els treballs de síntesi, i aquest llibre és alhora un estudi del mapa així com un estudi de la cartografia del segle XVIII, tot veient-ne les relacions. Més endavant, tinc pensat de publicar un recull de mapes dedicat a un públic ampli per tal de fer un repàs d'història de la cartografia, tot relacionant aquests mapes amb la història de l'ocupament del sòl, de les fronteres, de les comunicacions, del desenvolupament de les ciutats, etcètera. Aquesta relació entre el context i el mapa és un dels aspectes pels quals m'interesso més actualment. Molt sovint s'han aïllat els mapes de l'entorn, ja que solien formar part de dossiers, eren elements de persuasió, etcètera. No crec que hi hagi cap mapa que sigui innocent, ja que un mapa representa sempre una elecció. D'aquí que cal saber perquè ha estat fet i anar a la recerca del text. A França, però, era difícil de reagrupar els mapes amb els textos ja que els gravadors de mapes i els impressors de llibres pertanyien a corporacions diferents i no es podien ajuntar. No obstant, cal no oblidar que antigament la gent no tenia només els mapes, sinó que aquests anaven acompanyats de descripcions geogràfiques, encara que sovint pobres i estereotipades. Al segle XVI es feien reculls de vistes de ciutats —és més fàcil fer una descripció que dibuixar un mapa— acompanyats de textos. Era una visió urbana d'un territori, és a dir, es descrivia la ciutat i l'espai que l'envoltava, ja que una ciutat era pròspera en la mesura en què estava envoltada d'una regió que li permetia de viure. Per tant, és important, quan es té la vista d'una ciutat, tenir al mateix temps el text que explica com es veia la ciutat i el territori dels voltants.

RCG: Tenim entès que el fons de mapes de la Biblioteca Nacional de París conté algunes peces significatives de la història de la cartografia, i diem això pensant en l'Atlas Català de Cresques de 1375, que aquí, a Catalunya, és molt popular. Ens en podria fer una valoració?

MP: Bé, haig d'aclarir que l'Atlas Català no es troba en el meu departament, sinó en el de manuscrits. Però, pel que fa al Département des Cartes et Plans, tenim altres peces, com ara la Carta Pisana. De fet, el meu departament és fonamental per a l'estudi de la cartografia europea. Vull remarcar aquest terme d'europea, perquè

Notes:

- Pelletier, Monique: *La Carte de Cassini: L'extraordinaire aventure de la Carte de France*. Publications de l'École Nationale des Ponts et Chaussées. París, 1990.

crec que hi va haver una circulació de cartògrafs, i per tant de formació, molt important. Per exemple, a la paret de la nostra reserva hi ha un magnífic planisferi de Sebastian Cabot, que va passar al servei del rei d'Anglaterra i va fer aquest mapa per a Carles V. Crec que es pot parlar d'una cartografia europea i que dins de la nostra col·lecció hi són representats tots els països d'Europa. Recentment he participat en un tribunal de tesi sobre cartografia temàtica del segle XIX, i precisament el que retrec en aquesta tesi és que s'ha oblidat la dimensió europea. Hi ha esdeveniments que han tingut un paper fonamental, com ara les exposicions universals, els congressos internacionals, etcètera, que subministren imatges a un públic ampli i que han tingut una gran influència en l'època, sobretot a Europa, ja que Amèrica només tenia una influència limitada. Penso que tot el que és cartografia europea és igualment important i, per tant, no crec que els mapes francesos que hi ha en les nostres col·leccions siguin més importants que els mapes de la resta d'Europa. A la col·lecció D'Ainville hi ha tota una sèrie de mapes anglesos que són una pura meravella. Cada país té el seu temperament, i quan es mira un mapa es veu de seguida si és francès, anglès, alemany, però malgrat els diversos estils podem dir que els cartògrafs no han treballat mai a l'interior d'un país sinó a l'interior d'Europa.

RCG: Pel que fa a la història de la cartografia, està d'acord que s'està obrint cap a una disciplina més complexa, com diu la senyora Campbell?

MP: Efectivament. Per exemple, tinc a les mans un número especial del Bulletin du Comité Français de Cartographie en el qual participen, entre d'altres, Claude Nicolet, que és un llatísta apassionat per la cartografia, Christian Jacob, que és un hel·lenista de la branca de la literatura, no de la història, Randles, que és més un historiador de les exploracions, de la navegació, de les tècniques, Danielle Lecoq, que és una medievalista, Francis Lestringant, que està interessat en el Renaixement, i Daniel Nordman, que és un historiador de l'època clàssica. Tots ells, pel fet de tenir formacions diferents, aporten a la història

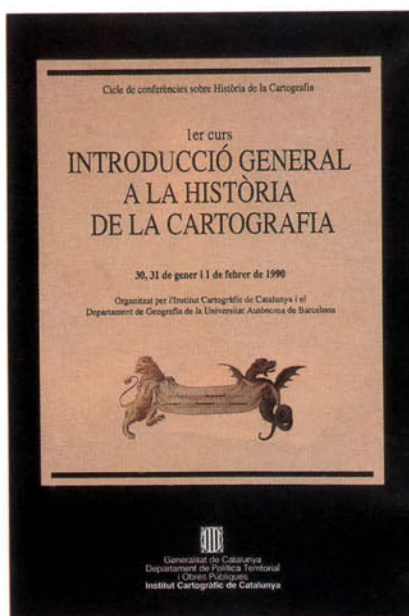

Foto 2: El contingut de cada curs d'Història de la cartografia es publica en un volum de la col·lecció "Monografies" de l'Institut Cartogràfic de Catalunya

(Foto: ICC)

de la cartografia enfocs també molt diferents, i reconstrueixen el mapa dins d'un context històric, literari, etcètera. Hi aporten noves dimensions, ja que fins ara en els arxius la cartografia era descriptiva. En el nostre departament hi ha constància de disputes memorables, quan era absolutament necessari de trobar l'autor i la data d'un mapa, sobretot pel que fa als portolans. Tenim l'Atlas Miller, que comença amb un mapamundi, i la gent es va matar per trobar-ne la data i l'autor, i això crec que és una cosa que ja no es farà més. Destombes, que era un bon historiador de la cartografia, sempre havia de datar i atribuir els documents. Era el centre de les seves preocupacions, però tot i que l'interès per aquests aspectes encara continua, em sembla que ja no es veurà més de la mateixa manera. Hi ha un altre aspecte, també molt tractat quan es fan anàlisis, sobretot de mapes antics, que és el voler comprovar si són exactes sobre un document modern. Hi ha gent que es passa la vida intentant explicar per què hi ha coses inexactes, quan se sap del cert que hi ha errors que es van compensar i per tant en molts casos es va arribar a uns resultats exactes fonamentats en unes bases errònies, com per exemple en els càlculs del meridià. Aquestes anàlisis només poden ser interessants quan es combinen amb altres factors que ajudin a contextualitzar el mapa.

RCG: Podríem dir que la cartografia té una certa manca d'institucionalització. Vostès creuen que això és bo?

EC: Crec que en aquests moments, pel que fa a la Gran Bretanya, el gran obstacle per al foment de la història de la cartografia a les universitats és la manca de finançament. Cada vegada més, durant els deu últims anys, els departaments han hagut d'aconseguir diners de fonts externes, no governamentals. Això fa que sigui molt difícil si ets un classicista, un historiador de la cartografia o un geògraf històric d'obtenir diners d'empreses comercials. I crec que això fa també que els estudiants tinguin en compte els sous. No diré que això estigui malament. En història de la cartografia hi ha pocs llocs que estiguin molt ben pagats. Malgrat tot això, l'estudi de la història de la cartografia és una disciplina força pròspera, particularment entre la gent que treballa a les biblioteques, perquè fins en un cert punt gaudeixen de l'avantatge de tenir el material al seu abast. Estic pensant en Toni Campbell, Peter Barber o Sara Tyacke. Encara que tenir una bona col·lecció no significa necessàriament que la gent s'animi a estudiar-la, perquè actualment, per exemple, ningú del personal de la Bodleian Library d'Oxford, que jo sàpiga, està fent realment cap investigació fonamental en història de la cartografia.

RCG: Creu que a França la situació és diferent?

MP: A França, jo crec que el gran problema ha estat la desaparició de François D'Ainville, que va treballar molt en cartografia. Va fer tot el que era important, i va escriure tot el que calia escriure en el camp de la història de la cartografia: va tractar tant bé el segle XIX com el Renaixement, va fer censos de mapes, va descriure els desenvolupaments teòrics, etcètera. Ensenyava història de la cartografia i història de l'ensenyament. Era jesuïta, i això és important, perquè els jesuïtes van tenir un paper destacat en el desenvolupament de la geografia. Malauradament, no va tenir alumnes directes, almenys a París, ja que el seu deixeble Numa Broc és a Perpinyà. D'Ainville estava a l'École Pratique des Hautes Études, on l'ensenyament no se succeeix, és a dir, quan deixes el teu lloc ets reemplaçat per un altre professor que pot interessar-se per qualsevol altra matèria; en aquest sentit no hi ha continuïtat. En el cas de F. D'Ainville no hi ha hagut continuïtat i n'hem patit molt les conseqüències, perquè ell va obrir veritablement el camí. I, paradoxalment, la histò-

Notes:

7. Fascicle 121. Butlletí 3/1989. Setembre de 1989.
8. Pastoureau, Mireille: *Les Atlas français XVIIe-XVIIIe siècles: Répertoire bibliographique et étude*. Biblioteca Nacional. París, 1984.

ria de la cartografia ofereix un nombre incalculable de temes per a tesis, etcètera, mentre que en altres camps la gent té problemes per a trobar un tema interessant. No obstant això, el professor Pinchemel dona sovint als seus alumnes temes per a la memòria i la tesi sobre història de la cartografia. Un alumne seu, Palsky, ha fet recentment una tesi sobre història de la cartografia temàtica. Manca, però, la publicació d'una història de la cartografia general que estigui a disposició dels estudiants. Actualment la bibliografia és massa fragmentària, incompleta, i això fa que hi hagi errors d'interpretació per part dels estudiants perquè els falten uns coneixements més amplis. A part d'això, crec que en història de la cartografia s'ha d'ampliar el camp. La gent, en general, s'apassiona pel seu tema i troba moltes coses, però falta una obertura perquè no hi ha una obra de base de qualitat. En relació amb els estudis fets des de les biblioteques, com apuntava la senyora Campbell, pel que fa al meu departament ha estat realment la Mireille Pastoureau qui ha posat en marxa la història de la cartografia. Ella és una alumna de Henri-Jean Martin, és a dir, especialista en la història de l'edició. I precisament tracta la dimensió de l'edició cartogràfica pel que fa al desenvolupament dels atlas. Ha treballat molt amb els contractes d'editors, els problemes de finançament i d'organització, etcètera. És un aspecte molt particular, però molt interessant, de veure com l'edició de mapes s'insereix en la història de l'edició francesa.

RCG: Les dones tenen un paper predominant en el camp de la història de la cartografia?

EC: Tot i que al capdavant de la comissió sobre història de la cartografia de la International Cartographic Association sempre hi ha hagut dones —primer Hellen Wallis i ara Monique Pelletier—, en els països d'Europa, Amèrica i el Japó en aquesta disciplina hi ha més homes que dones. Avui dia, per exemple, als Estats Units d'Amèrica la proporció deu ser de vuit homes per cada dona. A la Gran Bretanya abans hi havia més presència masculina i ara ambdós sexes deuen estar equilibrats, com a França. A Holanda no hi ha cap dona, i a Àustria la relació deu ser d'un a un: un al departament d'història de Viena i l'altre al departament de geografia. Al Japó, degut a la particular cultura japonesa, no hi ha dones historiadores de la cartografia, malgrat que hi ha una japonesa que fa una trentena d'anys que treballa en cartografia moderna a Zuric.

RCG: En la nostra tradició, la major part de treballadors en el camp de la cartografia són dones. Ara, però, està canviant. Passa el mateix a França i a la Gran Bretanya?

MP: En història de la cartografia l'origen dels investigadors és molt divers. Hi ha universitaris, cartògrafs, historiadors d'urbanisme, etcètera, i això fa que les proporcions siguin variables. Jo mateixa sóc presidenta del Comité Français de Cartographie, però durant molt de temps he estat l'única dona membre del consell. Actualment hi ha una

professora de cartografia de la Universitat de Poitiers, la senyora Dennfort, però fins ara jo era l'única dona i sóc precisament la que represento el sector de la documentació i de les biblioteques. Aquest ha esdevingut un sector amb un pes específic notable, perquè els investigadors i els cartògrafs s'han adonat de la importància del sector de la documentació. És per això que quan vaig crear la comissió de documentació dins del Comitè va tenir molt d'èxit respecte d'altres comissions, i és per aquesta raó que em van nomenar presidenta.

EC: És interessant que la International Cartographic Association, en la reunió que va celebrar l'any 1989 a Budapest, va crear un grup de treball per a examinar la situació de les dones en el camp de la cartografia, per què n'hi ha tan poques, no només en història de la cartografia, sino en la cartografia en general. A les universitats de la Gran Bretanya, la gran ampliació que hi va haver als anys seixanta no va fer que augmentés el percentatge de dones que formen part del personal docent. De fet, l'augment va consistir a contractar més homes, amb la qual cosa el percentatge de dones va disminuir. A més, el nombre de dones en llocs directius percentualment és menys favorable ara del que ho era cinquanta o seixanta anys enrere. En part és conseqüència del fet que si no nomenen dones per als nivells més baixos, no aconseguiran mai de pujar als nivells més alts.

Data de l'entrevista: 01.90

CIUDAD Y TERRITORIO

CIUDAD Y TERRITORIO es una publicación trimestral del INAP que desde hace más de 20 años se propone transmitir las reflexiones teóricas, los estudios y las experiencias más relevantes del urbanismo y la gestión municipal, con especial atención al entorno europeo y latinoamericano.

Con un importante apoyo gráfico e ilustraciones y con la colaboración de un equipo de expertos y corresponsales, **CIUDAD Y TERRITORIO** intenta, a través de sus casi 100 números editados, ser un instrumento útil, tanto para aquéllos que planifican y gestionan la ciudad como para los que reflexionan sobre el hecho urbano.

Cada edición de **CIUDAD Y TERRITORIO** se completa con información bibliográfica y recopilación documental sobre los temas más relevantes abordados en el número.

DIRECCION: Carmen Gavira Golpe. DIRECTOR ADJUNTO: Joaquín Jalvo Mínguez. SECRETARIA DE REDACCION: Mercedes de Lope Rebollo y Luis Sanz Fernández.

CONSEJO DE REDACCION:

PRESIDENTE: José Constantino Nalda García, Presidente del INAP. VOCALES: Ángel Aparicio Mourel, Antonio Bonet Correa, Antonio Fernández Alba, Ramón Ganyet Solé, Javier García-Bellido García de Diego, Eduardo García de Enterría, Carmen Gavira Golpe, Josefina Gómez Mendoza, Fernando González Bernáldez, Jorge-Enrique Hardoy, Laureano Lázaro Araujo, Jesús Leal Maldonado, Ramón López de Lucio, Santos Madrazo Madrazo, Ángel Menéndez Rexach, Luis Moya González, Manuel Ribas Piera, Javier Russinés y Torregrosa y Carlos Sambricio Echeagaray.

COLABORADORES CORRESPONSALES:

Gustavo Bacacorso (Perú), Giuseppe Campos Venuti (Italia), Thomas F. Glick (América del Norte), Alicia-María González (América del Norte), Maruja Gutiérrez (Bélgica), Samuel Jaramillo (Colombia), Claude Lelong (Francia), Rubén Pesci (Argentina), Nuno Portas (Portugal), José Luis Ramírez González (Suecia), Juan Rodríguez Lores (Alemania) y Roberto Segre (Cuba).

EDITA: MINISTERIO PARA LAS ADMINISTRACIONES PUBLICAS
SECRETARIA GENERAL TECNICA
INSTITUTO NACIONAL DE ADMINISTRACION PUBLICA

Depósito legal: M. 10422-1970
CODEN: CITEEL
ISSN: 0210-0487
NIPO: 329-89-013-X

DIRECCION, REDACCION Y ADMINISTRACION:
Santa Engracia, 7.
28010 MADRID

Tel. (91) 446 17 00.
FAX: (91) 445 08 39.

Suscripción anual: 6.000 ptas. (trimestral).
Número sencillo: 1.500 ptas.
Número doble: 3.000 ptas.
Más 6 por 100 de IVA y 200 ptas. de gastos de envío.

MAP

Ministerio
para las
Administraciones
Públicas

INSTITUTO NACIONAL DE ADMINISTRACION PUBLICA